

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava “Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas”

Janika Tretiakova

**ÕPETAJATE VALMISOLEK JA KOGEMUSED TEISEST
KULTUURIRUUMIST LAPSE TOETAMISEL KOLME
TALLINNA LASTEAIA NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MSc Anu Leuska

Narva 2024

Kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Janika Tretiakova

/allkirjastatud digitaalselt/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Janika Tretiakova,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Õpetajate valmisolek ja kogemused teisest kultuuriruumist lapse toetamisel kolme Tallinna lasteaia näitel“, mille juhendaja on Anu Leuska, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Janika Tretiakova

20.05.2024

SUMMARY

In recent years, immigration to Estonia has increased, making the country more multicultural. Kindergartens play an important role in helping children and families adapt to the new culture. Teachers have an important role in integrating children into Estonian culture and creating a tolerant, bullying-free environment. For a child, coming to a kindergarten from a different cultural background is a significant and important change, and adaptation depends on both the child's and the teacher's readiness.

The aim of the research "Teachers' readiness and experiences in supporting a child from another culture using the example of three Tallinn kindergartens" was to investigate teachers' assessments of their readiness and knowledge in supporting children from another culture, based on their own experiences, considering cultural differences, and providing support for both children and their families in adaptation.

A qualitative research method was used to conduct the research. A semi-structured interview was used for data collection. Ten kindergarten teachers with experience in supporting a child from another culture participated in the interview.

The research revealed that open communication, cooperation with parents, and diverse teaching methods are crucial for supporting children in multicultural environments. It is important for teachers to continuously develop and be prepared to adapt their approach according to the individual needs of the children. Additionally, teachers highlighted the need for further training in multicultural education to be better prepared to support children from different cultural backgrounds. Although language barriers and cultural differences can be a challenge, most teachers have been able to create a positive and supportive learning environment that allows children to interact and adapt to a new environment

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. TEISEST KULTUURIRUUMIST LAPSE TOETAMINE.....	8
1.1 Teisest kultuuriruumist laps lasteaias	8
1.2 Õpetaja võimalused lapse toetamisel.....	9
1.3 Õpetaja võimalused pere toetamisel	14
2. METOODIKA	17
2.1 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	17
2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus	17
2.3 Valim	18
2.4 Uurimisprotseduuri kirjeldus.....	18
3. UURIMISTULEMUSED	19
3.1 Õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias	19
3.2 Õpetajate teadmised ja hoiakud teisest kultuurist pärit lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel.	23
3.3 Teisest kultuurist pärit lapse rühmaga kohanemine ja selle toetamine õpetaja poolt	27
3.4 Arutelu	32
KOKKUVÕTE	35
KASUTATUD KIRJANDUS.....	37
LISA	41
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	41

SISSEJUHATUS

Teema „Õpetajate valmisolek ja kogemused teisest kultuuriruumist lapse toetamisel“ vajalikkus tuleneb sellest, et viimastel aastatel on sisseränne Eestisse kasvanud ja selle tagajärjel muutub riik mitmekultuurilisemaks. Mitmekultuuriliseks peetakse kõige üldisemalt neid ühiskondi, kus räägitakse erinevaid keeli, kuid tegelikult on mitmekultuurilisus palju keerulisem nähtus (Muldma & Nõmm, 2011, lk 5). Meie globaliseerivas maailmas on ränne ühest riigist teise muutunud lihtsamaks. Statistikaameti (2024) andmetel oli sisserändajate arv 2023 aastal 26 399 inimest. Immigrantide rühm Eestis on mitmekesine, hõlmates inimesi eri kontinentidelt, erineva rassi ja erineva usutunnistusega (Rannut, 2010).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (KELA RÕK, 2008) § 5 lõige 2 sätestab, et õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel arvestatakse lapse keelelist ja kultuurilist tausta. Haridus peaks edendama mõistmist, sallivust ja sõprust kõigi rahvaste, rassiliste ja usuliste rühmade vahel (Universal Declaration..., 1948, Article 26).

Lasteasutusel on suur roll lapse ja pere kohanemisel kultuuriga. Õpetajal on oluline roll lapse kaasamisel Eesti kultuuri ja teiste laste osas sallivuse ja kiusamisest vaba õhkkonna loomisel. Lapse jaoks on suur ja tähtis muutus tulla teise kultuuriga lasteaeda, kohanemine sõltub nii lapse kui ka õpetaja valmisolekust (Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 2009).

Tulenevalt sellest on bakalaureusetöö eesmärk uurida õpetajate hinnanguid nende valmisoleku ja teadmiste kohta teisest kultuurist pärit laste toetamisel enda kogemuse põhjal, arvestades kultuurierinevusi ning pakkudes tuge nii lastele kui ka nende peredele kohanemisel.

Antud uurimistöös on püstitatud järgmised küsimused:

- Millised on õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias?
- Millised on õpetajate hinnangud oma teadmiste kohta teisest kultuurist lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel?
- Kuidas õpetaja toetab teisest kultuurist pärit last lasteaiaga kohanemisel?

Bakalaureusetöö koosneb sissejuhatuses ja kolmest peatükist. Esimene peatükk annab teoreetilise ülevaate teisest kultuuriruumist lapse kohanemisest lasteaias, õpetaja

võimalustest lapse toetamisel ja õpetaja võimalustest pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel. Teises peatükis on välja toodud uurimistöö metoodika, kus kirjeldatakse uurimismeetodit, valimit ja uurimisprotseduuri. Kolmandas peatükis kirjeldatakse ja analüüsitakse uurimistulemusi.

Tegemist on kvalitatiivse uurimistööga, kus kogutakse infot poolstruktureeritud intervjuu abil õpetajatelt, kellel on kogemus teisest kultuurist lapse toetamisel.

1. TEISEST KULTUURIRUUMIST LAPSE TOETAMINE

1.1 Teisest kultuuriruumist laps lasteaias

Kultuur on mitmekesiste nähtuste kogum, mida on keeruline üheselt määratleda. Selle mõistmine hõlmab küsimusi sisu, protsessi ja loojate kohta. Kultuur on inimeste loodud nähtus, mida võib mõista kui mentaalset ja käitumuslikku mudelit. Erisused inimrühmade vahel on märgatavad nende enesestmõistetavuse ja tavade süsteemi kaudu. Kultuur on dünaamiline ja kujuneb sotsiaalse õppimise käigus, olles iseloomulik teatud ajastule, piirkonnale või rahvale. See hõlmab mitmeid valdkondi nagu keel, traditsioonid, väärtused, uskumused ja õigus, peegeldades inimeste igapäevaelu ja ühiskonna aluseid. (Muldma & Nõmm, 2011, lk 8-9)

Hille Pajupuu (2001, lk 5) viidates Hofstede (1993, lk 21) on oma raamatus välja toonud, et lihtsamalt öeldes hõlmab kultuur mõtlemisviise, emotsionaalseid väljendusi ja käitumismalle. See sisaldab kõiki igapäevaelu tavalisi tegevusi, nagu tervitamine, söömine, tunnete näitamine või varjamine, kehalise distantsi hoidmine, armastamine ja hügieeni jälgimine.

Eesti haridussüsteemis õpib märkimisväärne arv lapsi, kelle emakeel erineb õppekeelest, ning muukeelsete laste arv suureneb pidevalt (Haridus- ja Noorteamet, 2023). Haridus- ja Teadusministeeriumi (2023) kodulehel on välja toodud, et Eesti koolides õpib üle 60 erineva keele kõnelejaid paljudest riikidest ja kõikidele Eestisse elama asunud lastele tuleb tagada kvaliteetne haridus, võrdne kohtlemine, õigus õppida kohalikku keelt, säilitada oma kodukeelt ja osaleda oma kultuuri säilitamisel.

Mitmekultuurilises keskkonnas on tavapärane, et laps oskab lisaks emakeelele ka teisi keeli, mis aitavad tal suhelda erinevate inimestega. Keel on osa lapse identiteedist ning aitab tal luua suhteid teiste lastega. Kui laps valdab hästi oma emakeelt ja tunneb enda kultuuri, on tal lihtsam õppida teist keelt ja mõista teist kultuuri. See võimaldab tal integreeruda teistesse kultuuridesse ning identifitseerida end täisväärtusliku ühiskonnaliikmena. (Leisson, 2011)

Teisest kultuurist laps erineb lasteaeda saabudes nii kõne kui ka kognitiivse ja sotsiaalse arengutaseme osas. Tema eelnev kokkupuude ja kogemus eesti keelega on erinev, sellest tulenevalt on tema keeleoskus võrreldes teiste rühmakaaslastega erineval tasemel. Lisaks

erinevad nad sotsiaalse käitumise, elustiili ja suhtlusstiili poolest teistest rühma lastest.(Hallap, 2008, lk 193)

Lapse kohanemisaeg uue keskkonnaga varieerub olenevalt tema eelnevast kogemusest, iseloomust, tehtud eeltööst ja muudest teguritest. Mida kiiremini laps uute oludega kohaneb, seda lihtsam on tal integreeruda õppeprotsessi ja omandada uut keelt. Oluline on siiski märkida, et sisserändajatest laste puhul peaks erilist tähelepanu pöörama ka nende vaimsele tervisele (Möll & Transberg, 2022). Viis päeva nädalas hommikust õhtuni mitmekümne inimese seas viibimine, kellest enamus räägib keeles, mida sa ei mõista, või keskkonnas, mis erineb harjumuspärasest, võib olla väsitav. Laps, kellel on erinev keele- ja kultuuritaust, võib seetõttu tunda end üksildasena (Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2018).

Uuringud näitavad, et rändetaustaga lastel on võrreldes kohalikega suurem vajadus haridussüsteemi toe järele, eriti keelekohanemise, emotsionaalsete probleemide lahendamise ning uue identiteedi ja kultuuri omaksvõtmise osas. See tähendab, et koolid ja õpetajad peavad pakkuma erinevat tüüpi tuge, arvestades nende erivajadusi. (Kaldur et.al., 2021)

Õppekeelest erineva emakeelega õpilane seisab silmitsi kolmekordse kohanemisvajadusega, hõlmates keelelist, sotsiaalset ja kultuurilist kohanemist. Kõik aspektid on olulised, kuid erilist tähtsust omistatakse sotsiaalsele kohanemisele, sest pikaajaliselt mõjutab see lapse heaolu, motivatsiooni ja õpipüüdlusi. Uude keskkonda sisenemine võib tähendada sõprade puudumist, keelebarjääre ja võimalikku meelehärmi, eriti kui lahkutakse sõpradest ja endistest klassikaaslastest.(Soll, Palginõmm, 2011)

Kokkuvõtteks on mitmekultuurilises keskkonnas oluline toetada laste keelelist, sotsiaalset ja kultuurilist kohanemist. Sisserändajatest lastel võib olla suurem vajadus haridussüsteemi toe järele, eriti keelekohanemise, emotsionaalsete probleemide lahendamise ning uue identiteedi ja kultuuri omaksvõtmise osas. Seega peavad lasteaiad ja õpetajad pakkuma erinevat tüüpi tuge, et toetada kõiki lapsi nende kohanemisprotsessis.

1.2 Õpetaja võimalused lapse toetamisel

Kaasaegses mitmekultuurilises ühiskonnas seisavad lasteaiad sageli silmitsi väljakutsetega, kui uued lapsed erinevatest kultuuritaustadest liituvad õppeasutusega. Õpetajatel on oluline roll mitte ainult õpetamisel, vaid ka kultuuridevahelise dialoogi ja mõistmise edendamisel. Õpetajad saavad luua toetava keskkonna, mis võimaldab teisest kultuurist pärit lastel

kohaneda ja õppida. On erinevaid lähenemisviise, strateegiaid ja ressursse, mida õpetajad saavad kasutada selleks, et tagada kõikide laste võrdsed võimalused hariduses ja arengus.

Muukeelsete laste ühiskonda integreerimist ja teise keele omandamist mõjutavad peamiselt ümbritsev keelekeskkond, keeleõppeks olemasolev motivatsioon ning suhtumine kohaliku keelde ja selle kõnelejatesse. Oluliseks toetajaks on pädev, sõbralik ja eesti keelt hästi valdav lasteaiaõpetaja, kes kasutab tõhusaid ja struktureeritud metoodilisi materjale ning metoodikat, tagades sobiva õpikeskkonna. (Kärtner et.al., 2006)

Tambetsi (2016) uuringus tuli välja, et lasteaiaõpetajad näevad teisest kultuurist pärit laste tulekuga seotud peamisi probleeme keeleoskuses ja kultuurilistes erinevustes. Keele mittemõistmine võib raskendada nii laste kui ka nende vanemate harjumuste ja eripära mõistmist ning võib tekitada segadust ja vastastikust ebaselgust. Probleemid võivad tekkida toitumis-, käitumis- ja riietumisviisides ning võivad viia konfliktideni kultuuride vahel. Lisaks kardetakse psühholoogilisi probleeme nagu halvustamine ja kiusamine. Kuid hoolimata muredest ja suurenenud töömahust, suhtuvad lasteaiaõpetajad erinevate kultuuride esindajatest perede ja nende laste poole enamasti avatult ja positiivselt.

Laste keeleõpe toimub eelkõige suhtlemise kaudu, nõudes aktiivset osalemist ja positiivset suhtumist. Suhtlust lapsega tuleb hoida erinevates olukordades, olgu selleks saabumine, lahkumine, õppetegevused või kahekesi mängimine. Suhtlus peaks olema enesekindel, rõõmsameelne ja toetav ning lapse väiksemadki edusamme võiks kiita. Kasutada tuleks mitmekülgseid suhtlusviise, sealhulgas näitlikustamist, liigutusi, näoilme ja positiivset kehakeelt. (Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2018)

Oluline sõnavara omandatakse igapäevaste tegevuste käigus. On oluline integreerida rohkem igapäevaseid rutiintegevusi päeva jooksul ja seostada neid tihedamalt keeleõppega. Rutiintegevused pakuvad lastele kindlustunnet, kuna need tagavad struktuuri ja selguse nende päevarütmis ning lapsed teavad täpselt, mis järgneb millele, luues seeläbi turvalise keskkonna. (Leisson, 2011)

Õpetajad, kes suhtlevad kakskeelsete lastega, järgivad mitmeid põhimõtteid: nad räägivad aeglasemalt, et lapsel oleks keele mõistmine lihtsam. Samuti kasutavad nad lihtsamaid sõnu ning ümbersõnastavad keerulisi lauseid. Oluliste küsimuste ja selgituste kordamine aitab lapsel teemat paremini omastada, keeleõpet ja sõnumi selgitamist toetatakse näitlemise ja kehakeele abil. Lisaks pakuvad nad vajadusel täiendavaid selgitusi. Keele omandamine

peaks toimuma lapse jaoks märkamatuks, kuid õpetaja seisukohast peab töö toimuma planeeritult ja järjepidevalt. (Leisson, 2011)

Kakskeelsus on lapse jaoks lihtne ja talutav, kui see areneb loomulikult ja mänguliselt ning ei ole organiseeritud surve all. Laps võtab keelt omaks vastavalt oma võimetele ja valmisolekule ning teda ei tohiks sundida, kui tema intellekt ei ole veel piisavalt arenenud. (Leisson, 2011)

Keeleliste piirangutega laste integreerimine lasteaiaühiskonda on oluline nende kaasamise ja sotsiaalse sidususe tagamiseks. Selle saavutamiseks on oluline kasutada mitmekesiseid tegevusi, mis toetavad laste osalemist ja suhtlemist, hoolimata nende keeleoskusest. Võttes arvesse erinevaid keelelisi võimeid, võimaldab mitmekülgne tegevuskava lastel avastada ja õppida ning toetab nende sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Oluline on, et tegevused oleksid mitmekülgsed, hõlmates nii loovust, liikumist, kui ka koostööd ning võimaldades lastel suhelda ja suhtlemisoskusi arendada läbi mitmesuguste koostöövormide. Õpetajate aktiivne kaasamine ja toetus aitab luua turvalise keskkonna, kus lapsed tunnevad end mugavalt ja julgustatakse suhtlema ning osalema ühistegevustes. (Tuul et.al., 2011)

Kaasamise seisukohast peaks iga lapse ainulaadsus olema kesksel kohal. On oluline pöörata tähelepanu iga lapse individuaalsele arengule, mitte ainult keskenduda riiklike pädevusstandardite täitmisele. See lähenemine võimaldab kõigil lastel, hoolimata nende saavutustasemest, olla võrdselt väärtustatud oma rühmas, osaleda aktiivselt õppimises ja saada vajalikku tuge oma arenguks. (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017)

Õpetajalt eeldatakse individuaalset lähenemist, kus õpe on kohandatud iga lapse võimetele ja arvestab tema lähima arengu tsooniga. Õpilaste toetamiseks on oluline ära tunda nende arenguvajadused ning õpetajal peab olema valmidus tegeleda probleemidega, kohandada vajadusel õppekorraldust ja keskkonda. (Haridus- ja Noorteamet, 2021)

Õpetaja näeb oma rolli eelkõige lapse arengu toetajana, võttes arvesse igat lapse individuaalset omapära ja tausta. Selleks peaksid õpetajad kasutama mitmekesiseid õppemeetodeid, mis toetavad laste huvi õppimise ja mängu vastu. Oluline on rakendada erinevaid mänguviise ja materjale peamiste töövahenditena. Õpetaja peaks olema kursis iga lapse arenguga, teades nende tausta, perekonna traditsioone ja kogudes infot lapse eripärade

ja harjumuste kohta vanematelt. See lähenemine võimaldab õpetajal olla tõhus lapse individuaalse arengu toetamisel. (Ross et al., 2013, lk 13)

Õpetaja vastutab laste sotsiaalse, vaimse ja emotsionaalse heaolu eest, õpetades neile vastastikust lugupidamist, pakkudes arengut toetavat tagasisidet nende tegevustele ning vajaduse korral andes abi, julgustust ja toetust. (Tervise Arengu Instituut, 2015)

Kui õpetaja kirjeldab lasteaiakaaslasti kui toremaid sõpru, kellega koos saab nautida mängulisi tegevusi ja avastada maailma, kujundab see ka laste mõtlemist selles suunas. Sõbraks saamine võib olla lihtne, kuid erineva emakeelega laste puhul võib vajalik olla õpetaja suunav tugi, et ületada keelebarjäär ja julgustada lapsi omavahel mängima. (Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2018).

Kanarbik (2019) magistritöös selgus, et uussisserändajate lapsed integreeruvad rühmakaaslaste hulka hästi ja neid võetakse kiiresti omaks. Nende iseloom võib alguses olla erinev, mõned on julged ja suhtlusaltid, teised aga pigem tagasihoidlikud ja eelistavad esialgu rohkem vaikust. Oluline on märkida, et rühmakaaslased suhtuvad uussisserändajate lastesse avatult ning võtavad neid kiiresti omaks. Kuigi mõnikord võib esineda algset vastumeelsust või distantssi, näiteks juhul, kui uussisserändajast laps käitub agressiivselt, kipub olukord muutuma, kui laps õpib rühma reegleid ja harjub nendega. Sellised kogemused aitavad kaasa uussisserändajate laste sotsiaalsele integreerumisele ja esimeste sõprussuhete tekkimisele.

Mihhejeva (2019) uurimuses ilmnes aga, et laste kohanemise perioodil tekkis mitmeid raskusi. Näiteks mõned lapsed ei soovinud mängida teisest kultuurist pärit lapsega ja ei mõistnud tema mängu. Lisaks kiusasid nad teda tema keele ja laulude pärast. Kuigi laste teises keeles rääkimine ei olnud takistuseks, ei suutnud lapsed siiski rahulikult aktsepteerida erinevusi, näiteks teistsugust nahavärvi ja juukseid, ning kasutasid solvavaid väljendeid. Üks suuremaid raskusi tekkis, kui laps sai teiste laste poolt ebaõiglase kohtlemise osaliseks, mis põhjustas pingeid lastevanemate ja pedagoogide vahel. Seepärast nad rõhutasid vajadust tutvustada teistele lastele ja nende vanematele rühma tulevat lapse perekonna kultuuri ning teadmisi sellest kultuurist.

Mitmekultuuriliste traditsioonide tutvustamine lasteaias pakub lastele rõõmu ning aitab neil mõista ja austada erinevaid kultuure. Selle saavutamiseks saab korraldada mitmesuguseid

tegevusi, sealhulgas rahvuspühade tähistamist, multikultuurilisi üritusi, rahvarõivaste kandmist, rahvuslike lugude jutustamist ja pikemaajalist teemade käsitlemist. Need tegevused toetavad laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut ning aitavad luua lastele turvalise ja kaasava keskkonna. Lisaks soodustavad need tegevused laste ja nende vanemate vahelist suhtlust ning kogukonna ühtsust. (Tuul et.al., 2011). Soomes läbi viidud uuringus selgus, et õpetaja on aidanud lastel mõista mitmekesisust ja vähendada eelarvamusi, pöörates tähelepanu sisserändajatest lapsevanemate kultuurile ja taustale ning julgustades neid jagama oma teadmisi ja traditsioone. Samuti on korraldatud erinevaid üritusi, kus tutvutakse erinevate toidukultuuride ja religioonidega ning uuritakse laste kodumaid. Alguses võisid mõned lapsed küsida küsimusi immigrandilaste väljanägemise kohta, kuid hiljem mängisid kõik lapsed koos, ilma et oleks oluline nende nahavärv või muud erinevused. (Jokikokko, Karikoski, 2016)

Jokikokko (2010) uuringus selgus, et on õpetajaid, kes ei oma vajalikke teadmisi, oskusi ega suhtumist mitmekesisuse positiivseks kohtlemiseks. Sellistes olukordades oleks vajalik, et õpetajad saaksid tuge näiteks täienduskoolituse või mentorluse näol. Siiski peaks selline täiendõpe olema hoolikalt planeeritud ja piisavalt pikk (Jokikokko, 2010; Vanahans, Timoštšuk & Uibo, 2023). Uurija tõi esile, et mitmekultuurilisuse õppimine on tavaliselt pikaajaline protsess, ja üks eraldi koolitus mitmekultuurilistel teemadel ei pruugi õpetajate teadlikkust ja tegevusi piisavalt mõjutada. Komp (2017) poolt läbi viidud uuringus tuli välja, et osa lasteaiasõpetajaid on saanud kultuuri tutvustavaid koolitusi, mis on neile andnud head teadmised erinevate kultuuritaustade kohta. Samas väljendavad nad soovi saada rohkem koolitusi seoses lastega toimetuleku ja konkreetsete pagulaslastega töötamise kogemuste kohta. See viitab vajadusele süvendada arusaamist mitte ainult kultuurilistest erinevustest, vaid ka sellest, kuidas toetada pagulaslapse nende eripärade ja vajaduste kohaselt. Samuti rõhutab see soov kuulda teiste pagulaslastega töötavate õpetajate praktilisi kogemusi, et paremini ette valmistuda mitmekesisuse õpikeskkonna loomiseks ja pagulaslaste toetamiseks. Vanahans, Timoštšuk ja Uibo (2023) uuringus rõhutati, et õpetajate ettevalmistus mitmekultuurilises keskkonnas peaks sisaldama nii teoreetilist kui ka praktilist õpet, kusjuures praktilise osa osakaal peaks olema oluliselt suurem. Täienduskoolituste osas peetakse oluliseks pragmaatilist lähenemist, mis sisaldaks nõustamist, eluliste näidete jagamist ja heade kogemuste vahetamist. Selline lähenemine on aidanud õpetajatel maandada hirme ning varustanud neid vajalike tööriistadega, et mitmekesistada õpet kõigi laste jaoks või ületada keelebarjäär nii lapse kui ka tema vanemaga.

Kokkuvõtteks on mitmekultuurilises keskkonnas oluline õpetajate roll mitte ainult laste õppimise ja arengu toetamisel, vaid ka nende sotsiaalse ja emotsionaalse heaolu tagamisel. Õpetajad peaksid kasutama mitmekesiseid õppemeetodeid ja looma toetava õpikeskkonna, mis toetab laste huvi õppimise vastu ning kus suhtlus ja igapäevased tegevused toetavad keeleõpet. Oluline on individuaalne lähenemine ja mitmekülgsede suhtlusviiside kasutamine, samuti laste arengu jälgimine ning vajadusel kohandatud toe pakkumine. Mitmekultuurilise keskkonna loomiseks ja laste sotsiaalse sidususe tagamiseks on oluline tutvustada erinevaid kultuure ja traditsioone ning toetada laste omavahelist suhtlust ja koostööd mitmekesiste tegevuste kaudu.

1.3 Õpetaja võimalused pere toetamisel

Õpetajate rolli laste hariduses ja arengus ei saa alahinnata, kuid sama oluline on ka nende suhtlemine laste peredega. Pere ja lasteaia koostöö mängib olulist rolli lapse õppimise, arengu ja heaolu toetamisel.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2018) sätestab, et lasteaia õpetajad teevad lapsevanemaga koostööd lapse arengu toetamiseks, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatusetegevuse korraldusest. Õpetaja loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes ning võimaldab neil osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises, samuti anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele. Koostöö eesmärk on tagada lapse arengule parimad tingimused, arvestades nii õpetaja kui ka lapsevanema panust ja teadmisi.

Tõhus koostöö lasteaia ja kodu vahel soodustab laste kiiremat kohanemist ja sisseelamist lasteaia keskkonda. Esimene samm on luua kontakt lapse vanematega, isegi kui ühist suhtluskeelt pole. Hea tahte avaldamine, näiteks naeratus või pilk, võib olla aluseks kontakti loomisel. Lapse jaoks on oluline näha, kuidas tema vanemad suhtlevad õpetajaga. (Tuul et.al., 2011)

On soovitatav anda nii lastele kui ka lastevanematele enne lasteaia algust ülevaade seal toimuvast. See võimaldab vanematel väljendada ootusi ja nõudmisi, näiteks seoses laste toitumisega või tegevustega, millest nad soovivad, et nende lapsed osa võtaksid, arvestades

oma kultuuri traditsioone (Tuul et.al., 2011). Teadmised lapse kodumaast soodustavad lasteaia ja pere koostööd (Bluman et.al., 2020).

Eesmärgiks on kaasata teisest kultuurist saabunud peresid, kellel on teine kultuuritaust ja kodune keel, võrdselt eesti lastevanematega. Vanemaid tuleks regulaarselt informeerida laste edusammudest, arengust, kohanemisest ja õpitulemustest, et ennetada võimalikke arusaamatusi. (Soll, Palginõmm, 2011)

Tugev koostöö õpetajate ja perede vahel on laste õppimise ja arengu jaoks olulised. Kuna kodune õpikeskkond ja perekond on lapse esimene hariduslik ja sotsiaalne keskkond, peab õpetaja looma silla lasteaia ning perekonna vahele ja soodustama pidevat kahepoolset suhtlust. Erinevaid perekondade taustu, elustiile ja omadusi tuleb arvesse võtta, et toetada laste õppimist ja arengut. Õpetaja tundlikkus ja vastutulelikkus peredele avaldub selles, kuidas ta hindab erinevaid viise, kuidas pered saavad panustada oma laste õppimisse, rühma ellu ja lasteaeda üldiselt. Tõhusa suhtluse ja koostöö kaudu perede ja lasteaia vahel toetab õpetaja ühiste huvide ja vastutuse tunnustamist laste hariduse ja tuleviku suhtes ning soodustab suuremas plaanis sotsiaalset ühtekuuluvust (ISSA, 2010). Vanahans, Timoštšuk ja Uibo (2023) uuringus märkisid õpetajad, et hea koostöö uussisserändajast lapse perekonnaga mõjutas positiivselt mitmekultuurilises keskkonnas õpetamise kogemust. Arutleti, et kui lapse perekond oli toetav ja näitas huvi koolis toimuva vastu, olid uussisserändajast lapsel paremad õppetulemused ja ta suutis paremini kohaneda.

Lasteaiaõpetaja võime mõista ja arvestada lapsevanemate kogemusi ja seisukohti nende lapse kasvatamisel on oluline, et laps tunneks end lasteaias hästi. Iga pere omab oma unikaalseid väärtusi ja maailmavaadet, mille järgi laps elab ja areneb. Seega on lapsevanematega koostöö põhimõttel partnerluse loomiseks oluline mõista nende kasvatuslähenedmist võimalikult hästi. (Almann, 2009)

Lastikka ja Lipponeni (2016) poolt Soomes läbi viidud uuringust selgus, et alushariduses on oluline tugevdada koostööd lastevanemate ja personali vahel. Neli olulist tegevust, mis seda koostööd toetavad, on dialoogi ja vastastikuse mõistmise soodustamine, kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse propageerimine, koostööpartnerluse julgustamine ning individuaalse toe pakkumine kogu perele. Avatud suhtlemine lastevanematega ning nende arvamuste tunnustamine on oluline ning personal peaks reageerima laste ja perede vajadustele toetavalt, võimaldades vanematel laste arengut koos jälgida. Dialoogi kaudu

saavutatud vastastikune mõistmine ning koostööpartnerluse loomine võimaldab vastuolulistel ja keerulistel vaadetel aktsepteeritud saada. Uuring toetab ka ideed, et mitmekultuuriline haridus ja võrdsed võimalused on olulised immigrantperede jaoks.

Suhtlemine õnnestub hästi, kui mõlemal poolel on soov teineteist mõista, kasutades erinevaid suhtlusvahendeid, nagu kolmandad keeled, kehakeel, osutamine ja joonistamine. Õpetajal ja lapsevanemal on ühine huvi lapse arengu, röömu ja rahulolu vastu, luues tõhusa suhtluse aluse. Keelebarjääri korral saab kasutada erinevaid meetodeid, sealhulgas rääkimist keeles, mida mõlemad oskavad, Google Translate'i, tõlki ja visuaalset materjali, et tagada olulise teabe edastamine lapse ja pere kohta. Oluline on kaasata lapsevanemad suhtlusprotsessi, hoolimata keelebarjäärist, ning pakkuda erinevaid võimalusi mõistmiseks, näiteks joonistamise abil, visuaalsete abivahenditega ja eelnevalt ettevalmistatud piltidega. (Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2018)

Tallinna Ülikooli „ELU- erialasid lõimiv uuendus“ projekti raames uuriti muukeelsete laste kohanemist Eesti lasteaiaaega. Tulemustest selgus, et kohanemine on sujuvam, kui osapooltel on vähemalt üks ühine keel. Puudumisel ühisest keelest on õpetajad kasutanud loovaid viise suhtlemiseks, sealhulgas pildimaterjali, kehakeelt ning tehnoloogiavahendeid nagu Google Translate. Olulise info edastamisel peavad õpetajad eelistatuks e-kirjade kasutamist, mis võimaldab vanematel rahulikult tõlget teha ja teadetega tutvuda. (Bluman et.al., 2020)

Kokkuvõtteks soodustab tugev koostöö laste kiiremat kohanemist lasteaia keskkonnaga ning hõlmab regulaarset suhtlust, ühist arusaama õppe- ja kasvatusprotsessist ning pere kaasamist laste arengu toetamiseks. Oluline on mõista ja arvestada erinevaid perekondade taustu ning luua avatud suhtluskanalid, mis võimaldavad peredel osaleda lasteaia tegevuste planeerimisel ja tagasiside andmisel. Keelebarjääri korral võib kasutada mitmeid suhtlusvahendeid, et tagada tõhus suhtlus lapsevanematega.

2. METOODIKA

2.1 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida õpetajate hinnanguid nende valmisoleku ja teadmiste kohta teisest kultuurist pärit laste toetamisel enda kogemuse põhjal, arvestades kultuurierinevusi ning pakkudes tuge nii lastele kui ka nende peredele kohanemisel.

Uurimuse läbiviimiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

- Millised on õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias?
- Millised on õpetajate hinnangud oma teadmiste kohta teisest kultuurist lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel?
- Kuidas õpetaja toetab teisest kultuurist pärit last lasteaiaga kohanemisel?

2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus

Käesoleva uurimistöö läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uurimisviisi, kuna see on suunatud inimeste isiklike ja sotsiaalsete kogemuste uurimisele, kirjeldamisele ning tõlgendamisele, eesmärgiga mõista uuringus osalejate vaateid ja arusaamu (Laherand, 2008).

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud õpetajatega, kellel on kogemus teisest kultuurist lapse toetamisel. Intervjuu eeliseks on selle paindlikkus ja võimalus kohandada andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastaja vajadustele. Poolstruktureeritud intervjuuks valmistatakse küsimused ette, kuid intervjuu käigus võib vajadusel esitada täpsustavaid küsimusi (Õunapuu, 2014). Intervjuu küsimused koostati lähtudes bakalaureusetöö eesmärgist ja uurimisküsimustest. Intervjuu koosnes kolmest teemaplokist, millest esimeses keskenduti õpetajate kogemustele teisest kultuurist lapse õpetamisel, teises uuriti õpetajate teadmisi ja hoiakuid teisest kultuurist pärit lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel ning kolmandas uuriti, kuidas teisest kultuurist laps kohaneb rühmaga ja selle toetamine õpetaja poolt. Intervjuus oli kokku 24 küsimust (Lisa 1).

Intervjuude transkribeerimiseks kasutati programmi "Tekstiks" (Alumäe & Olevi 2022). Transkribeeritud intervjuude kasutamine muudab uurijate töö mugavamaks, kuna see võimaldab vältida vajadust pidevalt salvestust üle kuulata. See võimaldab kiiremini leida ja

keskenduda kõige olulisematele kohtadele intervjuudes. (Laherand, 2008, lk 279) Kõik intervjuud kuulati ja loeti korduvalt üle, et tuvastada ja parandada esinevad vead.

Andmete analüüsimisel rakendati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. See meetod võimaldab süvitsi mõista tekstiandmeid, tuvastada olulisi mõtteid ja mustrid ning luua alus põhjalikule analüüsile (Laherand, 2008, lk 291). Saadud andmete põhjal moodustati kategooriad vastavalt uurimisküsimustele. Uurimuses osalenud õpetajate nimed kodeeriti koodidega (ÕP1, ÕP2) anonüümsuse tagamise eesmärgil.

2.3 Valim

Uurimistöös kasutati eesmärgipärast valimit, kuhu kaasati ettekavatsetult uuritavad lähtudes uurija kriteeriumitest (Õunapuu, 2014). Valimi moodustamise kriteeriumiks oli õpetajate kogemus teisest kultuurist lapse toetamisel. Uurimuse valimi moodustasid 10 õpetajat kolmest Tallinna lasteaiast. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik. Õpetajatele selgitati, et kogutud andmed hoitakse anonüümselt ja neid kasutatakse ainult antud uurimistöös.

2.4 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Enne intervjuude läbiviimist võeti ühendust õpetajatega, et leppida kokku sobiv aeg ja koht intervjuu läbiviimiseks. Kolm õpetajat soovisid intervjuud läbi viia videokõne teel, ülejäänud eelistasid kohtumist oma lasteaias. Intervjuu alguses selgitas uurija uuringu eesmärgi ja palus luba intervjuu lindistamiseks. Uuring viidi läbi vastavalt eetikanõuetele (Tartu Ülikool eetikaveeb). Uurija rõhutas, et saadud vastuseid kasutatakse ainult käesoleva uurimistöö raames ning lubati konfidentsiaalsust nende isiku suhtes. Kõik õpetajad olid nõus, et intervjuu lindistatakse. Lindistamiseks kasutati telefoni diktofoni. Intervjuude käigus esitati kokku 24 küsimust. Kokku viidi läbi 10 intervjuud. Keskmiselt kestis üks intervjuu 25 minutit.

3. UURIMISTULEMUSED

3.1 Õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias

Uuritavad õpetajad on kokku puutunud mitmesugustest kultuuriruumidest pärit lastega. Siin on nende loetletud kogemused:

India, Nigeeria, Armeenia, Gruusia, Ukraina, Jemen, Aserbaidžaan, Tatarstan, Moldova, Itaalia, Indoneesia, Ukraina, Venemaa, Hispaania, Aafrika, Bangladesh, Pakistan, Hiina, Rumeenia, Ameerika Ühendriigid, Rootsi, Serbia.

Need mitmekesised kogemused näitavad, et õpetajad on töötanud lastega erinevatest kultuuritaustadest ning on seega kohanenud mitmekultuurilise keskkonnaga. See annab neile väärtusliku perspektiivi ja kogemuse, kuidas toetada erineva päritolu lapsi ja nende peresid lasteaias.

Teisest kultuurist pärit laste õpetamisel on õpetajad rakendanud mitmeid erinevaid meetodeid, et toetada nende keeleõpet, kohanemist ning õppimist. Suurem osa vastajatest (6) kasutavad visuaalseid abivahendeid, nagu pildiseeriad, multifilmid ja rääkivad seinad, et aidata lastel mõista õpitavat ning luua seoseid uue keele ja kultuuriga.

Pildimaterjali, juurde seletada, individuaalselt näitad ja muidugi ka ütleme kunstitöodes, ega nad siis ka võib-olla ei saa nagu aru, et joonista, eks ju kevadet, siis ka puhtalt ikkagi sa näitad. Näitlik materjal. ÕP9

Viis õpetajat töid välja individuaalse lähenemise olulisust, kus õpetajad pakuvad tegevusi ja selgitusi vastavalt iga lapse individuaalsetele vajadustele ja võimetele. See hõlmab lühemaid ja lihtsamaid lauseid ning individuaalset tuge ja juhendamist.

Individuaalne lähenemine. Näiteks meil mingisugune tegevus on parasjagu, tema ei saa aru, mis tegema peab. Teeme teiste lastega selle tegevuse ära, siis võtangi selle teise lapse ja proovin temaga individuaalselt seda teha. Üritan selgitada lihtsamate sõnadega, lühemalt seda ülesannet nii-öelda. ÕP3

Kolm õpetajat rakendavad „Kiusamisest vabaks!“ meetodikat. See on aidanud luua turvalise ja toetava õpikeskkonna, kus lapsed tunnevad end hästi ja julgevad aktiivselt osaleda õppetöös.

Tegelikult ju „Kiusamisest vabaks!“, seal on ka need situatsioonikaardid. Ja seal on ju ka erinevaid pildid, kus on lapsed ja sealt on ka näha, et ikkagi erinevast rahvusest ja võtadki situatsiooni kaardi. Rääkinud siis lastega, läbi arutanud. ÕP3

Üks oluline meetod, mida kaks õpetajat rõhutasid, on kordamine. See hõlmab materjali korduvat läbivaatamist ja selgitamist, et tagada lapse arusaamine.

Vaatamata nendele meetoditele võivad teisest kultuuriruumist pärit lapse õpetamisel ilmned mitmesugused väljakutsed, mis nõuavad õpetajatelt paindlikkust ja empaatiavõimet. Mitmed õpetajad mainisid väljakutsetena keelepuudulikkust. See hõlmab mitte ainult eesti keele õpetamist, vaid ka selle mõistmist ja suhtlemist. Mõned lapsed võivad alguses olla keelest täiesti võõrdunud, mis muudab suhtlemise keeruliseks. Keelebarjäär võib avalduda näiteks selles, et laps ei osale hommikuringis või ei saa aru õpetaja juhustest.

Võib-olla siis, kui ma unustan ära hetkeks, et meil on ka teisest kultuurist pärit laps ja ma võib-olla räägin liiga kiiresti või, või pikema lausega või ütlen, et näiteks lähme nüüd käsi pesema ja siis riietuma, et ta ei saa sellest aru. ÕP5

Lisaks keelebarjäärile võivad tekkida ka kultuurilised erinevused, mis võivad mõjutada lapse käitumist ja harjumusi. Õpetajad tõid välja mitmeid olukordi, kus teisest kultuuriruumist pärit lapsed käitusid erinevalt või ei osalenud traditsioonilistes tegevustes. Näiteks jõulude tähistamine või toitumisharjumused võivad erineda nende laste kultuurist, luues olukordi, kus õpetajad peavad kaaluma, kuidas kõiki laste vajadusi arvesse võtta. Lapsel võib olla teistsugune söömiskäitumine, mis võib tekitada segadust või ebamugavust teiste laste jaoks. Õpetaja jagas kogemust, kus üks laps sõi kätega või viskas taldriku põrandale ja tahtis põrandalt süüa.

Samuti võivad kultuurilised erinevused ilmned pühade ja traditsioonide osas, mis võivad erineda lapse päritoluriigis tavalistest tavadest ja kommetest.

Kohe ongi hea näide see jõulud, et kui ühele kultuurile on omane kõik see jõuluvana, pakapikud, jõluueelsed mingisugused tegevused, mingid luuletuse õppimised, jõulukava päheõppimist, kõik sellised asjad. Ja kui see teine laps on teisest kultuurist, tema ju ei tee selliseid asju tegelikult, kuna see ei ole tema kultuurile omapärane. ÕP3

Õpetajad võivad olla väljakutse ees, kui nad peavad leidma viisi, kuidas integreerida lapse kultuurilisi tõekspidamisi ja tavad igapäevastesse tegevustesse ja õppematerjalidesse.

Minu jaoks oligi väljakutse, on see, kui ma hakkasin kahtlema, et kas ma peaks õpetama teistele ka tema kultuuri omapäraseid asju, mis siis jõuludel teha. ÕP4

Õpetajad võivad silmitsi seista ka väljakutsetega seoses õppeprotsessiga, eriti kui lapsel on raskusi õppekeele mõistmisega või tähelepanu hoidmisega. Õpetajad on märganud, et sellistel juhtudel võib lapsel kaduda huvi ning ta võib hakata igavlema.

Nende väljakutsete lahendamiseks rakendati mitmeid meetmeid ja strateegiaid. Üks õpetaja võttis kasutusele praktilised meetmed, nagu söömise ajal papp taldrikute kasutamine, et vältida vigastusi. Samuti jälgiti last pidevalt õues, et takistada liiva söömist. Hommikuringis osalemisega seoses ei saanud palju teha, kuna laps reageeris nutuga kutsetele osaleda.

Üks õpetaja tõi välja suhtlemist nii laste endi kui ka nende vanematega. Ta selgitasid lastele ja vanematele erinevaid kultuuritraditsioone ja toitumisharjumusi ning julgustasid neid osalema ühistegevustes

Tavaliselt rääkisime sellest, et kõik peod on meie kultuuritraditsioonid ja kui laps osaleb, õpib ta hästi rahvast tundma, suurendab ja laiendab oma keelt. Tunneb rõõmu osaledes oma rühmakaaslastega tegevuste vastu. Juhul, kui asi puudutab toitumist, samuti räägin tavadest, et Eestis on peamine liha on sealih ja sellega peavad vanemad arvestama. ÕP2

Kaks õpetajat kasutasid visuaalseid abivahendeid, et aidata lastel aru saada, mida nad tegema peavad.

Tegelikult me saame lahendatud nad žestidega kui ta ikka üldse ei saa aru, et mis ta tegema peab, et siis üldiselt kas mingid piktogramm, žestid või ettenäitamine või kuidagi nii. ÕP5

Samuti võeti arvesse individuaalseid vajadusi ja loodi võimalusi õppematerjalide kohandamiseks vastavalt laste keeleoskusele ja arusaamisele.

Küsimusele, et kuidas suhtlemine teisest kultuuriruumist pärit lapse perega mõjutab lapse õppeprotsessi, jagasid õpetajad oma kogemusi. Enamus õpetajad (8) tõid esile, kui oluline on avatud suhtlus ja koostöö lapsevanematega, et luua toetav keskkond nii kodus kui ka lasteaias. Suhtlus lapsevanematega võimaldab õpetajatel mõista paremini lapse tausta ja harjumusi ning integreerida neid tegevustesse lasteaias, mis omakorda soodustab lapse arengut.

Et lapsevanemate ja õpetaja vahel peab olema selline usaldusväärne suhtlus. Ja ma arvan, et teisest kultuurist lapsevanemaga on just suhtlus mingil määral võiks olla tihedam, et siis hakata üksteist rohkem mõistma. /.../ Rühmakeskkonnas näiteks noh, ongi, et küsidki, uurid lapsevanemalt, et mis on tema huvid kodus ja võib-olla tood mingisuguseid mänge rohkem sisse sinna rühma, mida ta kodus teeb, onju, et mis nemad on harjunud tegema, et siis rühmas selliseid asju katsetada. Et see kõik on nagu väga oluline just see suhtlus on, on ikka väga-väga oluline. ÕP3

Positiivne suhtumine ja koostöövalmidus lapsevanematelt võib kiirendada lapse kohanemisprotsessi uues keskkonnas ning soodustada tema õppimist.

Et siis väga oluline on teha koostööd lastevanematega ehk siis lastevanematel ja õpetajatel peab olema omavahel väga hea läbisaamine, avatud suhtlus, on koostööaldis. Kui õpetaja pakub neile lahendusi, siis nad võiksid need ka vastu võtta, või kui õpetaja jagab soovitusi. Siis kindlasti tuleks kuulata ka lapsevanemaid, mida nemad siis sooviksid, et me teeks teistmoodi. ÕP4

Kui vanemad on avatud ja toetavad ning näitavad huvi lapse õppetegevuste ja lasteaia toimivate sündmuste vastu, võib see lapsele anda julgust ja kindlustunde. Näiteks üks õpetaja mainis, kuidas teatud kultuuridest pärit lapsevanemad on panustanud lasteaia tegevustesse, jagades oma kultuuri ja traditsioone. Kui lapsevanemad on kaasatud lasteaia tegevustesse, näitab see lapsele, et nende kultuur ja taust on oluline ning aitab neil kohaneda uues keskkonnas.

Et me kutsusime siia itaalia ema. Ema tuli rühma, rääkis lastele kultuurist, keelest, õppisime mõned itaaliakeelsed sõnad. Siis ta oli ise teinud kodus pitsa. /.../ Ja sama oli selle gruusia lapsega. Nendel oli selline suur programm, ema-isa olid kokku pannud kõik rahvatantsud, muusika siin, mis siis näidati kõike. Ja siis toodi seda Gruusia leiba ja limonaadid. /.../ Pere näeb, et meie oleme huvitatud. Siis nad tunnevad, et on kaasatud. ÕP9

Õpetajate kogemused mitmekultuuriliste laste ja nende perede toetamisel lasteaia kohanemisel erinevad sõltuvalt individuaalsetest olukordadest ja väljakutsetest. Üldiselt on õpetajate kogemused mitmekultuuriliste lastega positiivsed. Näiteks märkisid mõned õpetajad, et neil on olnud hea koostöökogemus lastevanematega ning positiivsed suhted peredega on toetanud laste kiiremat kohanemist lasteaia keskkonnaga. Õpetajad andsid igapäevaselt lastevanematele tagasisidet möödunud päeva kohta ning aitasid mõista Eesti

kultuuri põhiväärtusi, vanemad aga omakorda õpetasid ja seletasid lapsele kodus lasteaia reegleid ja kultuuri käitumise eripärasid.

Samuti mainiti, et kuigi alguses võib keelebarjäär olla väljakutseks, on lapsed siiski suhteliselt kiiresti kohanenud ning õpetajad on leidnud erinevaid viise, kuidas neid toetada.

Alguses võib päris raske olla nende jaoks keelebarjääri tõttu.. Kogemused on olnud pigem head. Lapsed on suhteliselt ruttu kohanenud. Mõnel üksikul lapsel on kauem aega läinud, et kohaneda. ÕP10

Õpetajate kogemused teisest kultuuriruumist pärit laste õpetamisel lasteaia näitavad mitmekülgset lähenemist ja pühendumust nende laste toetamisele. Meetodite hulka kuuluvad visuaalsed abivahendid, individuaalne lähenemine, kiusamisvastane metoodika ja kordamine. Väljakutseteks on keelebarjäär, kultuurilised erinevused ning õppeprotsessiga seotud raskused. Koostöö lapsevanematega, avatud suhtlus ja kultuuridevahelise mõistmise edendamine on olulised. Üldiselt on õpetajad pühendunud, kuid vajavad toetust ja ressursse selleks, et veelgi paremini toime tulla.

3.2 Õpetajate teadmised ja hoiakud teisest kultuurist pärit lapse ja pere toetamisel lasteaia kohanemisel.

Õpetajate hinnangud ja valmidus toetada mitmekultuurilisi lapsi ja nende peresid varieeruvad. Kolm õpetajat tunnevad end kindlalt ja hästi ettevalmistatuna teisest kultuurist pärit laste ja perede toetamisel ning arvavad endal olevat piisavalt teadmisi ja kogemusi selles valdkonnas. Neil on olnud võimalus ennast harida ja tutvuda erinevate kultuuridega, ning nad rakendavad oma teadmisi ja oskusi aktiivselt laste toetamisel ja nende kohanemisel.

Ma arvan, et mul on piisavad teadmised Jälgin siis ka erinevaid õpetamise viise ja meetodeid, mis võiksid olla kasulikud mitmekultuurilistele lastele ja siis perede toetamisele. ÕP4

Teised õpetajaid aga tunnistasid, et nende teadmised ja kogemused selles valdkonnas on piiratud. Neli õpetajat tunnistavad vajadust täiendada teadmisi ning mõista teiste kultuuride eripärasid. Näiteks üks õpetaja tõi esile teise kultuuritaustaga lapsega tegelemisel vajaduse lugeda ja uurida vastava kultuuri kohta.

Tema käitus rühmas teistmoodi. Pidin palju lugema India kultuurist, vestlema vanematega, uurima kuidas nende kultuuris lapsed käituvad. ÕP1

Sarnaselt märgiti, et teadmised teistest kultuuridest on piiratud ning vajatakse rohkem koolitusi ja juhendamist selles valdkonnas. Üks õpetaja rõhutas, et tal puuduvad teadmised toimetulekuga just kultuuri osas.

Kaks õpetajat tunnistasid oma valmisoleku puudumist ning rõhutasid vajadust koolituste järele selles valdkonnas. Nad märkisid, et sellised koolitused võiksid õpetajatele pakkuda rohkem teadmisi ja oskusi mitmekultuurilise keskkonnaga toimetulekuks.

Ma ei ole eriti valmis tegeleda mitmekultuurilises keskkonnas. Õpetajatele peavad olema ikkagi koolitused sellel teemal. ÕP1

Üks õpetaja väljendas end kriitiliselt, öeldes, et tunneb end endiselt paljude nõrkustega ning see häirib teda. Ta tundis, et vajab veel rohkem kogemust ja oskusi, et paremini toime tulla mitmekultuurilises keskkonnas.

Õpetajate arvates mängivad kultuurierinevused lasteaias kohanemisel olulist rolli. Mõned peavad seda suureks probleemiks, eriti kui rühmas on palju lapsi erinevatest kultuuridest. Selles olukorras on õpetajatel raske tagada, et lapsed järgiksid kultuurilisi reegleid.

Tegelikult see on suur probleem tänapäeval. Kui on rühmas palju lapsi erinevatest kultuuridest, õpetajal on raske ühineda lapsi, ja teha nii, et lapsed käituksid antud kultuuri reeglites. ÕP1

Teised õpetajad märgivad, et kohanemisperioodil on oluline rohkem suhelda laste ja nende vanematega ning vastata nende küsimustele, et luua neile turvaline keskkond. Samuti rõhutatakse vajadust võtta lapsed sellistena, nagu nad on, ning teha vajadusel korrekture ja suhtuda empaatiliselt.

/.../ me ikkagi peame võtma need lapsed sellistena, nagu nad on, et me ei saa suruda oma vaatenurki ja oma nii-öelda siis kultuurilise põhimõtte neile peale, kui neil on hoopis teised vaated. Et me ikkagi peame arvestama ja peame tegema selleks vajalikud korrektureid vajadusel ja suhtumagi, võib-olla siis empaatiliselt. ÕP3

Üks õpetaja tõi välja, et kultuurierinevused võivad mõjutada lapse suhtlusoskusi ning seetõttu on oluline, et õpetajad oleksid teadlikud nendest erinevustest ja looksid keskkonna, kus kõik lapsed tunneksid end aktsepteerituna.

Samas tuntakse muret, et kui midagi ei tehta, võivad lapsed kohanemisega raskustes olla ja end tõrjutuna tunda. Üks õpetaja toonitas, et kui mitte midagi ei tee, siis laps kohaneb väga kaua või pigem üldse mitte ning tunneb end tõrjutuna.

Lisaks peetakse oluliseks arvestada erinevate kultuuride uskumuste ja söömisharjumustega ning anda vajadusel selgitusi teistele lastele ja teha muudatusi töös, näiteks toitumise või sünnipäevade osas. Seega võib öelda, et õpetajate hinnangul mängivad kultuurierinevused olulist rolli lasteaias kohanemisel.

Enamik intervjuudes osalenud õpetajatest hindas oma võimet arvestada kultuurierinevustega ja luua kaasav keskkond teisest kultuuriruumist pärit lapsele lasteaias positiivseks. Nad väljendasid pühendumust ja valmidust õppida ning kohandada keskkond, et tagada lapse mugavus ja heaolu.

Enda arust ma selles mõttes olen ikkagi empaatiline, et ma mõistan, et ma ei saa tekitada lapsele lisapinget sellega et ma eeldan, et ta oskab samu asju, mis meie oma kultuuri lapsed. Ehk siis ma olen kannatlikum, kohandan rohkem tegevusi. Ma arvan, et see kohandamine on tegelikult, see ei ole minu jaoks raske. ÕP3

Mõned õpetajad tõid esile, et nad on valmis rakendama kehakeelt või teisi mitteverbaalseid suhtlusviise, et suhelda lastega, kellel võib olla keelebarjäär. Samuti mainiti laste mõistmise ja empaatia olulisust ning vajadust pidevalt ennast harida ja täiendada mitmekultuurilisuse valdkonnas. Üldiselt oli õpetajate suhtumine avatud ja positiivne, ning nad olid valmis tegema vajalikke muudatusi ja kohandusi, et tagada kõikide laste võrdsus ja kaasatus.

Teadmised selle kohta, kuidas toetada teisest kultuuriruumist pärit last ja nende pere lasteaiaga kohanemisel, on õpetajad saanud erinevatest allikatest. Mõned neist on omandanud teadmisi internetist, lugedes artikleid ja vaadates videoloenguid. Teised on saanud teadmisi ülikooliõppes, kus nad on õppinud mitmekultuurilisusega seotud teooriaid ja praktilisi lähenemisviise. Lisaks on praktilised kogemused olnud olulised, sest need võimaldavad õpetajatel rakendada oma teadmisi reaalses olukorras ning kohandada oma

lähenemist vastavalt individuaalsetele vajadustele. Samuti on oluline olnud koostöö teiste kolleegide, lastevanemate ja spetsialistidega, et jagada kogemusi ja õppida üksteiselt.

Ma arvan, et enamasti on tulnud praktilistest kogemustest ja koostöös siis lasteaia juhtkonna, logopeedi, eripedagoogiga. Samuti siis ma olen käinud ka erinevatel koolitustel ja eks nagu lugenud erinevaid uuringuid, kuidas siis toime tulla erinevast kultuurist tulnud lastega. ÕP4

Enamik õpetajaid vastas, et neil puudub spetsiifiline koolitus või täiendõppe programm mitmekultuurilises keskkonnas töötamiseks. Kuid sellele vaatamata näitavad nad üles valmisolekut ja motivatsiooni pidevalt õppida ja arendada oskusi, mis on seotud teisest kultuurist pärit laste ja nende perede toetamisega.

Õpetajad on valmis osalema erinevatel koolitustel ja konverentsidel, et omandada praktilisi teadmisi ja saada uusi perspektiive, mis aitaksid neil töös lihtsamini toime tulla.

Kuna see on praegu ikkagi selles mõttes järjest nagu aktuaalsem teema siis ma usun, et see on vajalik ja kindlasti ma olen sellest huvitatud, et see ju tegelikult lihtsustab ka minu tööd. ÕP5

Õpetajad rõhutavad pideva enesearendamise tähtsust ning näevad seda võtmena edukaks tööks. Lisaks on nad huvitatud uute kogemuste ja teadmiste omandamisest, et parandada oma töö tulemuslikkust ja tõhusust mitmekultuurilises keskkonnas.

Vaatamata sellele, et õpetajad on valmis võtma vastu uusi lapsi erinevatest kultuuritaustadest ja on valmis neid toetama nende kohanemisel lasteaiaiga, tunnistavad õpetajad, et nad vajavad mitmeid ressursse ja tuge. Ühe olulisena tõstetakse esile koolitusi, mis aitaksid õpetajatel omandada praktilisi oskusi ja teadmisi mitmekultuurilises keskkonnas töötamiseks. Koostöö ja toetus oma kolleegidelt, sealhulgas rühma meeskonnalt ja juhtkonnalt, on samuti oluline, et jagada parimaid praktikaid ja leida lahendusi erinevates olukordades.

Kindlasti koostöö meeskonnaga. Kui meil paarilisega oleksid erinevad arvamused, siis ei tuleks midagi välja. ÕP9

Kaks õpetajat tõid välja, et vanemate tugi ja nende poolt jagatud teave lapse harjumuste ja vajaduste kohta on samuti oluline, et nad saaksid last paremini toetada ja luua talle sobiva õpikeskkond.

Sellest võib järeldada, et õpetajad on teadlikud mitmekultuurilise keskkonna väljakutsetest ja vajadustest ning nad on valmis nendega tegelema. Kuigi nende teadmised ja kogemused võivad olla piiratud, on nad pühendunud oma oskuste täiendamisele ja parendamisele, et luua lasteaeda kaasav keskkond, mis toetab kõiki lapsi nende kohanemisel.

3.3 Teisest kultuurist pärit lapse rühmaga kohanemine ja selle toetamine õpetaja poolt

Õpetajad jagasid erinevaid kogemusi selle kohta, kui palju aega neil oli ette teada, et rühma tuleb teisest kultuuriruumist laps. Mõned said sellest teada vaid mõne päeva, samas kui teistel oli ette teada paar nädalat või isegi paar kuud.

See varieeruvus võib mõjutada õpetajate valmisolekut ja võimalusi lapse vastuvõtmiseks ning keskkonna kohandamiseks.

Seoses sellega uuriti õpetajatelt erinevaid lähenemisviise sellele, kuidas nad valmistusid teisest kultuurist pärit lapse saabumiseks. Mõned ei teinud konkreetseid ettevalmistusi, kuna ei osanud lapse saabumist ette näha või ei saanud sellest piisavalt aega ette teada. Teised aga võtsid aega, et uurida lapse päritolukultuuri ja õppida mõningaid põhilisi keele väljendeid, et suhelda lapsega ja tema vanematega.

Üks õpetaja valmistas ette vajaliku õppematerjali ning koostas rääkivad seinad, mis aitavad parandada kontakti lapsega ja tema vanematega ning võimaldavad paremini väljendada ennast õppeprotsessis.

Mõtlesin, milliseid muutusi oleks töös vaja teha; kuidas ennast paremini väljendada ning saada kontakt lapsega, tema vanematega. Valmistasin ette vajaliku õppematerjali. Koostas rääkivad seinad. ÕP10

Ettevalmistused olid erinevad, kuid kõik õpetajad panustasid omal moel, et luua lapsele mugavam ja toetavam keskkond. Lisaks sellele rakendasid paljud õpetajad meetmeid, et ka oma rühma lapsi ette valmistada uue lapse tulekuks teisest kultuurist.

Kolm õpetajat võtsid aega, et tutvustada lastele uut kultuuri, õpetades neile näiteks uusi keele väljendeid ja tutvustades nende päritolumaad.

Siis kui ma teatasin, et meil tuleb uus tüdruk rühma siis vaatasime, kus Indoneesia üldse asub. Mis keelt seal räägitakse, kuulasime. ÕP4

Mõned õpetajad kasutasid ka visuaalseid abivahendeid, nagu maakaart või loodusfilme, et lastel oleks parem arusaam uue lapse päritolust.

Oluline oli ka vestlus lastega, et selgitada, et uus laps võib erineda nende senistest kaaslastest ja et sellest tuleb aru saada ning austada erinevusi.

Lastega oleme rääkinud. Algselt rääkisime, et nad on teise keelega, et teiselt maalt, teise keelega, ka teise nahavärviga natukene, teise. Et ikka vestlused lastega. ÕP9

Üks õpetaja kasutas "Kiusamisest Vaba" programmi, et luua rühmas positiivne ja toetav õhkkond uue lapse vastuvõtmiseks

Samuti kasutavad õpetajad mitmeid erinevaid strateegiaid ja meetodeid, et aidata lastel teisest kultuuriruumist kiiremini rühmaga kohaneda ning keeleõppimist toetada. Mõned olulised meetmed hõlmavad: keeleõppe toetamist, visuaalsete abivahendite kasutamist, individuaalse toe pakkumist, kehakeele kasutamist ning mängulist lähenemist.

Viis õpetajat tõid välja, et visuaalsete abivahendite, nagu piltide kasutamine aitab lastel mõista päevakava, õppekava ja erinevaid juhiseid.

Ongi pildid on ju, paneme selle päevakavale näiteks, mis meil päeval plaanis on, need pildid seina peale. Et siis ta näeb, et mis ees ootab parajasti või kuhu me läheme, mida teeme. ÕP4

Individuaalse toe pakkumine loob toetava ja avatud õhkkonna, kus lapsed saavad individuaalset abi ja juhendamist. Õpetajad rakendasid tugiprogramme, mis on suunatud konkreetse lapse vajadustele ja väljakutsetele. Näiteks pakkusid õpetajad lisatuge ja individuaalset juhendamist, et aidata lapsel mõista uut keskkonda, harjuda uute reeglitega ja luua sõprust teiste lastega. Selline individuaalne lähenemine võib aidata lastel end mugavamalt tunda ja kiiremini kohaneda oma uues lasteaia keskkonnas.

Kolm õpetajat tõid välja kehakeele tähtsust. Kehakeele kasutamine võimaldab suhelda lastega, kes võivad olla erinevatest keelekeskkondadest, aidates neil mõista juhiseid ja

suhtlemist ka siis, kui nende keeleoskus on piiratud. Samuti tõid õpetajad välja kehakeele tähtsust, et näidata lapsele, et ta on teretunud rühmas. Soe naeratus, lapsele käe ulatamine või žest, mis näitab avatud poolehoidu, saadab lapsele sõnumi, et ta on oodatud uues keskkonnas. See võib aidata lapsel tunda end turvaliselt ja julgustada teda avanema.

Kaks õpetajat pidasid oluliseks kohanemist läbi mängu. Mänguline lähenemine, kasutades mängu ja interaktiivseid tegevusi, loob lõbusa ja kaasahaarava keskkonna, kus lapsed saavad õppida ja kohaneda ilma pingeteta. ÕP7 suunas lapsi teisest kultuurist pärit last mängu kutsuma ja ÕP10 lõi lapsega kontakti läbi mängu ja kasutas mängu, mille abil said rühmakaaslased lapsega tutvuda.

Küsitledes õpetajaid, kuidas on toimunud suhtlus teisest kultuurist päris laste peredega, tõid enamus välja positiivse kogemuse. Mõned õpetajad on suhelnud vanematega inglise keeles, samas kui teised on suhelnud vene või eesti keeles. Keeltebarjääri ületamiseks on mõned õpetajad kasutanud Translate süsteemi või võtnud appi vanemate vanemad lapsed, kes oskavad paremini eesti keelt või inglise keelt.

No mul on olnud siis üks kogemus, kus ma olen pidanud inglise keeles rääkima. Üks lapsevanem rääkis rohkem inglise keelt, teine lapsevanem rääkis vähem inglise keelt, see, kes vähem rääkis, siis vajadusel võeti vanem laps kaasa, kes siis oskas kas eesti keelt, inglise keelt paremini, siis saime omavahel niimoodi suhelda. ÕP3

Enamasti on suhtlus olnud vastastikku toetav ja positiivne ning vanemad on olnud huvitatud sellest, et nende lapsed õpiksid ära uue kultuuriruumi. Üldiselt on suhtlemine vanematega läinud hästi ja koostöiselt.

Vaatamata sellele, et suhtlemine lastevanematega on olnud positiivne, on enamus õpetajatele olnud keelebarjäär peamiseks väljakutseks. See võib viia olukordadeni, kus mõned asjad jäävad arusaamatuks või tekivad möödarääkimised.

Võib-olla sellised väiksemad möödarääkimised näiteks. A la kui on vaja mingisuguseid vahetusriideid juurde või midagi, noh, üritad nagu selgitada, et oleks vaja midagi juurde tuua ja siis tükk aega neid ei ole, siis ma mõtlen, et, et kas ma ikka väljendasin ennast nagu õigesti, kas nad said aru. ÕP3

Üks õpetaja tõi välja lapse vastumeelsust, kus laps ei soovinud õppida eesti keelt ja keelas seda ka oma vanematel. Vanemate nõustamine sellel teemal osutus õpetajale väljakutseks.

Nende väljakutsete lahendamiseks kasutasid õpetajad mitmekesiseid suhtlusvahendeid, sealhulgas žeste, miimikat ja Google'i tõlget, et ületada keelebarjääre ja tagada sujuv suhtlus. Samuti räägiti korduvalt üle, et tagada arusaam ja selgus.

Üks õpetaja tõi välja, et vajadusel võib kaasata ka teisi spetsialiste või keeleoskajaid, et tagada sujuv suhtlus ja lahendada väljakutsed, mis võivad tekkida keelebarjääride tõttu.

Lahendus ongi, et kas siis kutsuda appi selle õpetaja, kes valdab keelte. Nojah, selles mõttes endale jah, aga vajadusel on nemad leidnud endale inimese, kes räägib nii nende kui ka eesti keelt. ÕP9

Lastel aga, kes ei valda eesti keelt, on siiski sujunud omavaheline suhtlus ja mängimine. Üldiselt võtsid teised lapsed uue lapse kiiresti omaks ning suhtlus toimus peamiselt kehakeele abil. Kehakeel võimaldas lastel väljendada oma mõtteid, tundeid ja soove ning mõista teiste laste sõnumeid ja emotsioone, luues seeläbi sidusa suhtluskeskkonna.

Lapsed saavad tegelikult omavahel päris hästi hakkama kuidagi selle kehakeelega ja selle oskavad nagu üksteisega toime tulla väga hästi. ÕP5

Õpetajate vastused kinnitavad, et laste omavaheline suhtlus ja mängimine on sujunud hästi. Rühma lapsed on olnud sõbralikud, aktiivsed ja avatud, võttes uue lapse mängu ning on hakanud temaga kohe suhtlema.

Sellele vaatamata on mõned õpetajad välja toonud keelebarjääri kui väljakutse laste omavahelises suhtluses, eriti kui teise kultuuritaustaga laps ei valda eesti keelt piisavalt hästi. Sellest tulenevalt võib tekkida frustratsiooni ja arusaamatust, mis võib omakorda viia konfliktideni, nagu näha ÕP3 ja ÕP10 juhtumitest.

Ühe poisiga siis on olnud niimoodi, et kuna tema, no ei olnud siis eesti keel päris nii selge, kui võis. Ta ei osanud ennast väljendada, siis ta väljendas endas seda frustratsiooni vahepeal näiteks teiste laste mängude lõhkumisega /.../ lapsed ei saanud midagi aru, nad ei teinud väga välja temasti. Siis ta läks endast välja ja näitas siis enda frustratsiooni siis selle ehitise näiteks lõhkumisega. Et need on olnud pigem need suuremad probleemid, et vahepeal oli neid rohkem, vahepeal oli jälle vähem. ÕP3

Lapsed pole suutnud ennast teist keelt kõnelevale lapsele suuliselt väljendada ning on teinud seda füüsiliselt ehk siis haiget tehes. ÕP10

Lisaks keeleprobleemidele võivad ilmned ka emotsionaalsed väljakutsed, näiteks armukadedus ja kohanemiskasutused uue keskkonnaga. Ühe õpetaja kirjeldatud juhtumil ilmnis armukadedus, kui uus laps võitis teise sõbranna tähelepanu endale. See põhjustas tülisid ja väljaarvamist, mis nõudis õpetajate sekkumist ja emotsionaalset tuge. Õpetaja täheldas, kuidas kaks tüdrukut, kes olid algselt parimad sõbrannad, muutusid olukorra tõttu pingeliseks. Uue lapse saabumine ja tema võit ühe tüdruku tähelepanu üle tekitas armukadedust ning teine sõbranna tundis end välja tõrjutuna. Selle lahendamiseks astus õpetaja sammu ning pakkus emotsionaalset tuge ja juhiseid, kuidas käsitleda keerulisi emotsioone, nagu armukadedus ja väljaarvamine. Oluline oli rääkida nendest teemadest avatult ja toetada laste emotsionaalset heaolu, et tagada rahulik ja toetav keskkond rühmas.

Selgus, et mõnel lapsel võivad tekkida suhtlemiskasutused või ebamugavustunne seoses teiste laste kultuurilise või väärtusliku erinevusega. Üks õpetaja tõi välja, et mõned lapsed ei pruugi tunda end mugavalt tumedanahaliste lastega suhtlemisel. See viitab sellele, et lasteaiarühmas võivad tekkida eelarvamused või ebamugavustunne mitmekesisusega seotud küsimustes. Sellest tulenevalt võib olla vajadus tegeleda teadlikkuse tõstmise ja empaatiaga

Küsimusele, et millist erinevat lähenemist peavad õpetajad vajalikuks teisest kultuuriruumist pärit lapse rühmaga kohanemisel võrreldes eesti kultuuriruumist pärit lastega, vastati erinevalt. Paljud tõi esile vajaduse rohkema tähelepanu ja toe järele lapse kohanemise algfaasis. See hõlmab sageli individuaalset tähelepanu ja toetust, et aidata lapsel mugavamalt tunda ning paremini integreeruda uude keskkonda.

No ütleme, võib-olla sellel lapsel tuleks võib-olla natuke rohkem tähelepanu pöörata, püüda temast aru saada. Väga raske on tegelikult lapsega suhelda, kui ei oska keelt. Kui laps ei oska eesti keelt, meie ei oska seda keelt, mis keeles laps räägib, siis on väga raske. Siis lihtsalt oma toetava sõna ja hea hoiakuga püüad nagu siis sellel lapsel aidata sisse elada.
ÕP7

Mõned õpetajad rõhutasid vajadust rohkem seletada ja näidata ning teha tihedamat koostööd vanematega, et tagada lapse mugavustunne ja kohanemine. Üks õpetaja tõi esile vajaduse olla paindlikum ja avatud uutele ideedele, et vastata lapse ja nende pere individuaalsetele vajadustele.

Õpetaja peaks kindlasti olema paindlik ja avatud uutele ideedele ja siis valmis kohanema vastavalt siis lapsele ja nende perede vajadustele. Olenemata siis sellest, kus kultuuriruumist

tulevad, siis lisaks nagu julgustada avatult suhtlema. Ja toetada laste arengut ja kohanemist.

ÕP4

Mõned õpetajad toonitasid kehakeele ja visuaalsete abivahendite kasutamise olulisust, et toetada teisest kultuuriruumist pärit laste kohanemist uues keskkonnas. See lähenemine võib hõlmata piktogrammide, piltide ja muude visuaalsete abivahendite kasutamist, et selgitada olukordi ja tagada lapse arusaamine.

Uurides õpetajate kogemusi teisest kultuuriruumist pärit lastega kohanemisel ja nende toetamisel, ilmneb mitmekülgne lähenemine ning pühendumus nende laste heaolule ja kohanemisele. Õpetajad on rakendanud erinevaid meetodeid ja strateegiaid, alates keeleõppest ja kultuurilisest valmistumisest kuni visuaalsete abivahendite ja individuaalse toe pakkumiseni. Kuigi keelebarjäärid ja kultuuride erinevused võivad olla väljakutseks, on enamik õpetajaid suutnud luua positiivse ja toetava keskkonna, kus lapsed saavad omavahel suhelda ja kohaneda uue keskkonnaga.

3.4 Arutelu

Esimese uurimisküsimuse kaudu sooviti välja selgitada õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias. Väljakutsed võivad tekkida seoses keele- ja kultuurierinevustega. Keelebarjäär võib takistada lapse osalemist rühma tegevustes või arusaamist õpetaja juhustest. Kultuurilised erinevused võivad ilmneda näiteks toitumisharjumuste, söömiskäitumise või traditsioonide osas, mis võivad tekitada segadust või ebamugavust nii lastele kui ka õpetajatele. Tambetsi (2016) uurimuses, mis käsitleb teisest kultuurist pärit laste tulekuga seotud väljakutseid Eesti lasteaiades, on ilmnenu, et lasteaiadõpetajad tunnevad peamisi probleeme seoses keeleoskuse ja kultuuriliste erinevustega. Keele mittemõistmise võib tekitada segadust nii lastele kui ka nende vanematele. Need probleemid võivad hõlmata toitumis-, käitumis- ja riietumisviise ning võivad viia konfliktideni kultuuride vahel.

Vaatamata väljakutsetele, hindasid õpetajad oma võimet arvestada kultuurierinevustega positiivseks, näidates pühendumust ja valmidust kohandada keskkonda, et tagada teisest kultuuriruumist pärit lapse mugavus ja heaolu. Tambets (2016) on oma uurimistöös samuti välja toonud, et hoolimata muredest ja suurenenud töömahust suhtuvad lasteaiadõpetajad erinevatest kultuuridest pärit peredesse ja nende lastesse üldiselt avatult ja positiivselt.

Suhtlemine teisest kultuuriruumist pärit lapse perega on oluline, et luua toetav keskkond nii kodus kui ka lasteaias. Avatud suhtlus ja koostöö lapsevanematega võivad kiirendada lapse kohanemisprotsessi ja soodustada tema õppimist. Tihe koostöö õpetajate ja perede vahel on laste õppimisele ja arengule väga oluline (ISSA, 2010). Vanahans, Timoštšuk ja Uibo (2023) uuringu kohaselt avaldas hea koostöö uussisserändajast lapse perekonnaga positiivset mõju mitmekultuurilises keskkonnas õpetamisele. Õpetajad märkisid, et kui lapse perekond oli toetav ja näitas huvi lasteaias toimuva vastu, olid uussisserändajast lapsel paremad õppetulemused ning ta suutis paremini kohaneda. See tulemus rõhutab suhtlemise ja koostöö olulisust lapsevanematega mitmekultuurilises keskkonnas ning selle positiivset mõju lapse hariduslikule edule ja kohanemisele.

Teise uurimisküsimuse kaudu sooviti välja selgitada õpetajate teadmisi ja hoiakuid teisest kultuurist lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel. Üldiselt võib öelda, et õpetajate hinnangud ja valmidus toetada mitmekultuurilisi lapsi ja nende peresid varieeruvad. Leidub õpetajaid, kes tunnevad end kindlalt ja hästi ettevalmistatuna, omades piisavaid teadmisi ja kogemusi, ning nad rakendavad aktiivselt oma oskusi laste toetamisel ja nende kohanemisel. Teisalt on aga õpetajaid, kes tunnistavad oma piiratud teadmisi ja kogemusi ning väljendavad vajadust täiendõppe järele selles valdkonnas. Jokikokko (2010) uurimistulemused toetavad seda, et mitmekultuuriliste lastega tegelevate õpetajate valmidus ja oskused võivad olla erinevad ning vajavad täiendavat toetust ja täienduskoolitust. Vanahans, Timoštšuk ja Uibo (2023) uuring tõi esile, et õpetajate koolituse mitmekultuurilises keskkonnas tuleks rõhutada nii teoreetilisi kui ka praktilisi aspekte, kuid erilist tähelepanu tuleks pöörata praktilisele koolitusele, mille osakaal peaks olema märkimisväärselt suurem.

Kolmanda uurimisküsimuse kaudu sooviti välja selgitada, kuidas toimub teisest kultuurist lapse rühmaga kohanemine ja selle toetamine õpetaja poolt. Õpetajate kogemused teisest kultuuriruumist pärit laste õpetamisel lasteaias näitavad, et mitmekesiste meetodite ja strateegiate rakendamine on oluline õppetöö tõhusaks toimimiseks. Uurimistulemused näitavad, et õpetajad kasutavad mitmeid erinevaid meetodeid ja strateegiaid, et aidata lastel kiiremini rühmaga kohaneda ning keelt õppida. Oluline on individuaalne tugi, kehakeele kasutamine, visuaalsed abivahendid ja mänguline lähenemine. Samuti on oluline sujuv suhtlus peredega, et luua toetav õhkkond. Seega, õpetajad on rakendanud mitmekülgeid meetodeid ja lähenemisviise teisest kultuuriruumist pärit laste toetamiseks rühmas. Nad on

valmistanud end ette, õppides lapse päritolukultuuri ja keelt ning loonud spetsiaalseid õppematerjale. Lisaks on tutvustatud lastele uue kultuuri eripärasid ja loodud positiivne õhkkond rühmas, kus lapsed saavad omavahel suhelda ja mängida. Teoreetilised lähtekohad toetavad seda, rõhutades pädeva, sõbraliku ja eesti keelt hästi valdava lasteaiaõpetaja rolli. Selline õpetaja kasutab tõhusaid ja struktureeritud metoodilisi materjale ning metoodikat, luues sobiva õpikeskkonna. (Kärtner et.al., 2006) Lisaks eeldatakse, et õpetajad pakuvad individuaalset lähenemist, kohandades õpet vastavalt iga lapse võimetele ja arenguvajadustele ning arvestades tema lähima arengu tsooniga (Haridus- ja Noorteamet, 2021). Samuti peaksid õpetajad kasutama mitmekesiseid õppemeetodeid, mis toetavad laste huvi õppimise ja mängu vastu ning võimaldavad neil arendada individuaalselt (Ross et al., 2013, lk 13).

KOKKUVÕTE

Teisest kultuuriruumist saabuv laps võib erineda kohalikest lastest kõne, kognitiivse ja sotsiaalse arengutaseme poolest. See nõuab õpetajatelt erinevate lähenemisviiside rakendamist nende laste toetamiseks ning keskkonna kohandamist vastavalt nende individuaalsetele vajadustele. Tugev koostöö õpetajate ja lastevanemate vahel on oluline tegur laste õppimise ja arengu kontekstis.

Uurimistöo eesmärk oli uurida õpetajate hinnanguid nende valmisoleku ja teadmiste kohta teisest kultuurist pärit laste toetamisel enda kogemuse põhjal, arvestades kultuurierinevusi ning pakkudes tuge nii lastele kui ka nende peredele kohanemisel.

Uurimistöös kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit ning andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Uuringus osales 10 lasteaijaõpetajat.

Läbi viidud uuringus selgus, et avatud suhtlus, koostöö lastevanematega ning mitmekesised õpetamisvõtted on võtmetähtsusega mitmekultuurilises keskkonnas laste toetamisel. Oluline on, et õpetajad pidevalt areneksid ja oleksid valmis kohandama oma lähenemist vastavalt laste individuaalsetele vajadustele. Lisaks tõid õpetajad esile vajaduse täiendõppe järele mitmekultuurilises valdkonnas, et olla paremini ettevalmistatud erinevate kultuuritaustaga laste toetamiseks. Kuigi keelebarjäärid ja kultuuride erinevused võivad olla väljakutseks, on enamik õpetajaid suutnud luua positiivse ja toetava õppekeskkonna, mis võimaldab lastel omavahel suhelda ja kohaneda uues keskkonnas.

Saadud tulemuste põhjal võib järeldada, et õpetajad on teadlikud mitmekultuurilise keskkonna väljakutsetest ja vajadustest ning nad on valmis neid aktsepteerima ja lahendama, olles samal ajal avatud uutele teadmistele.

Uurimistulemustele toetudes teen järgmised ettepanekud, mis aitaksid parandada õpetajate valmisolekut:

- Korraldada regulaarseid koolitusi, mis keskenduvad mitmekultuurilise keskkonna eripäradele, kultuuriteadlikkusele, keeleõppele ja mitmekesistele õpetamisvõtetele.
- Luua tugisüsteemid, mis võimaldavad õpetajatel saada vajadusel tuge ja nõu kolleegidelt, juhtkonnalt ning teistelt spetsialistidelt, et lahendada mitmekultuurilises keskkonnas tekkivaid väljakutseid.

- Tagada piisavad ressursid ja abivahendid, mis toetavad mitmekultuurilise keskkonna loomist ja laste kohanemist, sealhulgas mitmekeelseid materjale ja visuaalseid abivahendeid.

Käesolevas bakalaureusetöös püstitatud eesmärk sai täidetud ja uurimisküsimustele leiti vastused.

Antud uurimistöö piiranguks võib pidada valimi väiksust, kuna uuringus osales kümme lasteaiaõpetajat kolmest Tallinna lasteaiast. Seega ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi tulemuste osas.

Edasiseks uurimiseks võiks kaaluda täiendavaid uuringuid, mis hõlmavad suuremat ja mitmekesisemat valimit. See võimaldaks sügavamalt arusaamist teisest kultuuriruumist pärit laste kohanemisest lasteaias ning aitaks välja selgitada, millised meetodid ja strateegiad on kõige tõhusamad nende toetamisel. Samuti võiks uurida, kuidas erinevad koolitused on mõjutanud õpetajate valmisolekut tegeleda mitmekultuurilises rühmas. Lisaks võiks uurida, millist tüüpi koolitused ja meetodid on osutunud kõige tõhusamaks mitmekultuurilises keskkonnas töötavate õpetajate ettevalmistamisel ja toetamisel.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Almann, S. (2009). Partnerlus – lasteaija ja lapsevanemate koostöö alus. Rmt. Kulderknup, E. *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Studium.
- Alumäe, T., Olev, A. (2022) "Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service". *Baltic Journal of Modern Computing*, Vol. 10, No. 3, pp. 409–421 <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14> (viimati vaadatud 12.04.2024).
- Bluman, E-M., Loitmets, M., Voodla, T. (2020, 5.juuni). Appi, mu rühma tuleb laps teiselt mandrilt! *Õpetajate Leht*. <https://opleht.ee/2020/06/appi-mu-ruhama-tuleb-laps-teiselt-mandrilt/> (viimati vaadatud 07.12.2023).
- Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus. (2018). *Avatud algus: valik retsepte mitmekultuurilise lasteaija kujundamiseks*. <https://www.pagulasabi.ee/sites/default/files/kasiraamat-avatud-algus.pdf> (viimati vaadatud 03.12.2023).
- Eesti Statistikaamet. *Ränne*. https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/ranne?fbclid=IwAR2Lrw1F8kpls4yetVUZucErh_dGNgoRJYzbtRBrHLreEB47DK7P7xeSFTY (viimati vaadatud 14.05.2024)
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2017). *Kaasav Alusharidus. Uued ülevaated ja vahendid. Lõplik kokkuvõttev raport*. https://www.european-agency.org/sites/default/files/iece-summary-et_0.pdf (viimati vaadatud 08.12.2023).
- Hallap, M. (2008). Eesti keel teise keelena. Rmt Kikas, E. (Koost.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 193). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hofstede, G. (1993). *Kulttuurit ja organisatiot. Mielen ohjelmointi*. WSOY. Viidatud Pajupuu, 2001, lk 5 kaudu.
- Haridus- ja Noorteamet. (2021). *Erinevate õppijate toetamine õpetaja ja tugispetsialistikoostöös*. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-01/ErinevateOppijateToetamine_2021.pdf (viimati vaadatud 07.12.2023).
- Haridus- ja Noorteamet. (2023). *Muu kodukeelega laps*. <https://harno.ee/muu-kodukeelega-laps#kultuurierinevustest> (viimati vaadatud 08.12.2023).
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2023). *Muu kodukeelega laps ja noor*. <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/muu-kodukeelega-laps-ja-noor> (viimati vaadatud 07.12.2023).
- ISSA. (2010). *Competent Educators of the 21st Century. Principles of quality pedagogy*. <https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/Publications/quality/Quality-Principles-final-WEB.pdf> (viimati vaadatud 09.12.2023).
- Jokikokko, K. (2010). Teachers' intercultural learning and competence. Doctoral thesis. University of Oulu, Finland.

<https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/34584/isbn978-951-42-6370-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (viimati vaadatud 04.03.2024).

Jokikokko, K., Karikoski, H. (2016). Exploring the narrative of a Finnish early childhood education teacher on her professional intercultural learning. *Journal of Early Childhood Education Research, Vol. 5, Iss. 1*. <https://journal.fi/jecer/article/view/114052/67251> (viimati vaadatud 05.03.2024).

Kaldur, K., Pertsjonok, N., Mäe, K., Adamson, A-K., Khrapunenko, M., Jurkov, K., Kivistik, K. (2021). *Uussisserändajast lapse kohanemine Eesti üldhariduskoolis: olukord, tugisüsteem ja valmisolek mitmekultuuriliseks õpikeskkonnaks*. Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2021/10/Uussisserandajast-lapse-kohanemine-Eesti-uldhariduskoolis-olukord-tugisusteem-ja-valmisolek-mitmekultuuriliseks-opikeskkonnaks.pdf?fbclid=IwAR1BAKtU1g5cMBYqU4VuwHYb8ozabVuiANHn8N1fgTxxk2cTT5CtsoiaJCE> (viimati vaadatud 03.12.2023).

Kanarbik, L. (2019). *Koolieelse lasteasutuse pedagoogide kogemused ja hinnang oma tööle uussisserändajate lastega*. Magistritöö. <https://www.etera.ee/zoom/59069/view?page=1&p=separate&search=kanarbik%20AND%20liisi%20kanarbik&tool=search&view=659,1100,1023,500> (viimati vaadatud 25.03.2024).

Komp, K. (2017). *Koolieelsete lasteasutuste pedagoogide valmisolek mitmekultuuriliseks alushariduseks*. Magistritöö. <https://www.etera.ee/zoom/32026/view?page=1&p=separate&search=%22Pioneer%22~10%20%22Pioneer%20mai%201962%22~10&tool=search&view=0,0,2481,3508> (viimati vaadatud 17.03.2024).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). RT I 2008, 23, 152 – jõust. 01.09.2008. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772> (viimati vaadatud 14.10.2023)

Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., Voltein, E. (2006). *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks*. Kirjastus Atlex.

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk.

Lastikka, A-L., Lipponen, L. (2016). Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. *International Journal of Multicultural Education, Vol. 18, No. 3*. <https://ijme-journal.org/index.php/ijme/article/view/1221/1164> (viimati vaadatud 03.04.2024).

Leisson, A. (2011). Kakskeelne laps rühmas. *Eesti lasteaiasõpetajate ajakiri*. <http://www.lasteaed.net/2011/02/21/kakskeelne-laps-ruhmas/> (viimati vaadatud 10.04.2024).

Mihhejeva, M. (2019). *Teisest kultuurist laste kohanemine koolieelses lasteasutuses ja lasteasutuse koostöö perekonnaga*. Bakalaureusetöö. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c0375996-5fce-4b95-95ea-6453e6f59348/content> (viimati vaadatud 30.03.2024).

Muldma, M., Nõmm, J. (2011). *Õppimine ja õpetamine mitmekultuurilises õpikeskkonnas* (lk 5, 8-9). Tallinna Ülikool.

Möll, J., Transberg, K. (2022, 17. juuni). Kuidas toetada uussisserändajatest lasteaialaste vanemaid ja õpetajaid? *Õpetajate Leht*. <https://opleht.ee/2022/06/kuidas-toetada-uussisserandajatest-lasteaialaste-vanemaid-ja-opetajaid/> (viimati vaadatud 03.12.2023).
Pajupuu, H. (2001). *Kuidas kohaneda võõras kultuuris* (lk 5). TEA Kirjastus.

Rannut, Ü. (2010). *Uusimmigrantide kohanemine Eestis. I osa, Kultuuriteadlikkus : tõhusa kultuuridevahelise suhtluse aluseks on kultuuriteadlikkus : käsiraamat abiiks uusimmigrante lõimivale koolitajale, ametnikule ja klienditeenindajale*. Integratsiooni Uuringute Instituut.

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. (2009). *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Studium.

Ross, L., Õun, T., Tuul, M. (2013). Lapsest lähtumine üldõpetuse alusena. Rmt Nugin, K. (Koost.). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias* (lk 13). Atlex.

Soll, M., Palginõmm, M-L. (2011). *Õppekeelest erineva emakeelega õpilane koolis: Eesti ja teiste riikide koolide kogemus*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž. https://narva.ut.ee/sites/default/files/2023-06/Soll_2011_Õppekeelest%20erineva%20emakeelega%20õpilane%20koolis.pdf (viimati vaadatud 05.12.2023).

Tambets, K. (2016). Lasteaiaõpetajate hinnangud oma valmisolekule töötada mitmekultuurilises kasvukeskkonnas. <https://www.etera.ee/zoom/26725/view?page=1&p=separate&view=75,1224,2330,1139> (viimati vaadatud 23.03.2024).

Tartu Ülikool eetikaveeb. *Teadustöö eetika*. <https://eetika.ee/et/sisu/teadustoo-eetika> (viimati vaadatud 07.04.2024).

Tervise Arengu Instituut. (2015). *Lapse vaimse tervise toetamine lasteaias*. https://intra.tai.ee/images/prints/documents/14452415546_Lapse%20vaimse%20tervise_2015.pdf (viimati vaadatud 08.12.2023).

Tuul, M., Kirbits, K., Kinkar, V. (2011). *Meie mitmekultuuriline lasteaed*. Tallinna Ülikool. https://integratsioon.ee/sites/default/files/242_Meie_mitmekultuuriline_lasteaed_2011.PDF (viimati vaadatud 07.12.2023).

United Nations. *Universal Declaration of Human Rights*. (1948). <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Vanahans, M., Timoštšuk, I., Uibo, K. (2023). Lasteaia- ja klassiõpetajate hinnangud oma ettevalmistusele, pädevusele ja kogemusele õpetada uussisserändajast õpilasi. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 11(1). <https://ojs.utlib.ee/index.php/EHA/article/view/eha.2023.11.1.05/17032> (viimati vaadatud 07.03.2024).

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

LISA

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Taustainfo

Õpetaja vanus

Tööstaaž lasteaiaõpetajana

Õpetajate kogemused teisest kultuurist lapse õpetamisel lasteaias.

1. Millisest kultuuriruumist pärit lastega on Teil kogemus?
2. Kirjeldage konkreetseid meetodeid, mida olete rakendanud teisest kultuurist pärit lapse õpetamisel.
3. Kirjeldage olukordi, kus on esinenud väljakutseid seoses teisest kultuuriruumist pärit lapse õpetamisel.
4. Kuidas saite need väljakutsed lahendatud?
5. Kuidas hindate oma senist valmisolekut ja oskusi tegeleda mitmekultuurilises keskkonnas?
6. Kuidas suhtlemine teisest kultuuriruumist pärit lapse perega mõjutab lapse õppeprotsessi?

Õpetajate teadmised ja hoiakud teisest kultuurist pärit lapse ja pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel.

7. Kuidas hindate oma praeguseid teadmisi ja arusaamu teisest kultuurist pärit laste ja nende pere toetamisel?
8. Millised on Teie kogemused teisest kultuurist pärit laste ja nende pere toetamisel lasteaiaga kohanemisel?
9. Millist rolli mängivad Teie arvates kultuurierinevused lasteaias kohanemisel?
10. Kuidas Te hindate oma võimet arvestada kultuurierinevustega ja luua kaasav keskkond teisest kultuuriruumist pärit lapsele lasteaias?
11. Millist erinevat lähenemist peate vajalikuks teisest kultuuriruumist pärit lapse rühmaga kohanemisel võrreldes eesti kultuuriruumist pärit lastega?
12. Kust olete saanud teadmisi, kuidas toetada teisest kultuuriruumist pärit last ja nende pere lasteaiaga kohanemisel?

13. Milliseid koolitusi või täiendõppe programme olete läbinud, et arendada oskusi ja teadmisi mitmekultuurilises keskkonnas töötamisel?
14. Kuidas hindate oma valmidust ja motivatsiooni edasi õppida ja arendada oskusi, mis on seotud teisest kultuurist pärit laste ja nende pere toetamisega?
15. Milliseid ressursse või tuge peate vajalikuks, et paremini toetada teisest kultuurist pärit lapsi ja nende peresid?

Teisest kultuurist pärit lapse rühmaga kohanemine ja selle toetamine õpetaja poolt

16. Kui palju saite ette teada, et rühma on tulemas teisest kultuuriruumist laps?
17. Kuidas valmistasite teisest kultuurist lapse saabumiseks?
18. Kuidas valmistasite ette oma rühma lapsi?
19. Milliseid strateegiaid või meetodeid rakendate teisest kultuuriruumist pärit laste rühmaga kohanemisel lasteaias?
20. Kuidas on toimunud suhtlus teisest kultuurist pärit laste peredega?
21. Milliseid väljakutseid on esinenud suhtlemisel teisest kultuurist pärit lapse perega?
22. Kuidas olete leidnud lahendused nendele väljakutsetele?
23. Kuidas on toimunud laste omavaheline suhtlus ja mängimine kui teisest kultuurist pärit laps ei valda eesti keelt?
24. Millised väljakutseid on tulnud ette laste omavahelises suhtluses?